מיפתח וברוכי בהדדי לא אפשר. הלכך כי אמר הכ ליבריך נתנו דעתם לפסוק מלתות אבל זה אע"פ שיודע שיכסה דם לחשון לא הסיח דעתו מן השחיטה וכל שעתא זמן שחיטה היא לו אפילו בשעת כיסוי אפשר דשחיט בחדא ידיה ומכסי בחדא ידיה: **גמ' ואומר לבני ישראל.** בפרשת כסוי הוא: **במה ששפך.** בידו: **שלא יכסנו ברגל** גרסינן: **ליתן לו.** מפני שהפסידו שכר ולקמן בעי שכר מצות מעשה או שכר הברכה: **ברכת המזון.** ד' ברכות הן ואיכא ארבעים זהובים ואי בתר מצוה אזלת [1]כו' חדא מצוה היא: **ה' לצאות שמו.** אלמא חדא הוא דברכתיהו: **נקוט לי זימנא.** תן לי זמן: **כי הוה בעי רבי מיבך.** כשהיה רבי רוצה לסעוד: **אמרו ליה.** בני ביתיה ההוא לדוקי[2] שקבעת לו זמן קאי אבבא: **אמר.** רבי על עצמו מקרא הזה: **ויתנו בברוחי רוש.** בסעודתי ותתנין מרה: לבסוף אישתכח דלאו איהו הוא אלא לדוקי אחר הבא לבשרו על הראשון שעלה לגג ומת: **ארבעים זהובים.** שכר ארבע ברכות שענה אחריהם אמן[3]: **לאוסה משפחה.** של מבשר: **דאמר מר.** בגלוי מגילות (ב"מ דף לא.) השב אפילו מאה פעמים משמע ותשיבם מפקינן לדרשא אחרינא. הכא נמי וכסה טובא משמע: **כסיב מיעוטא.** אי הוה כתיב וכסה הוה משמע שיהא נכסה כל שעה ואפי' מאה זימנין אבל וכסהו מיעוטא הוא כסוי זה ותו לא: **פטור מלכסות.** דהא מכוסה ועומד הוא: **הא אידחי ליה.** מכסוי דהא כיסהו ונתגלה פטור מלכסות: **אין דיחוי.** אין אמרינן דחוי אבל מצות וכי אמרינן דיחוי בפסול קרבן הוא דאמרינן: **חייב לכסות.** אף על גב דלא חזר ונתגלה: **מתני' נפערב בדם.** שהוא אדום ואין מראה הדם ניכר בו: **רואין אותו.** יין כאילו הוא מיס ואם היה מראית דם ניכר במיס כשיעור הזה חייב לכסות: **נפערב בדם הבהמה.** אלא בר כסוי הוא ורובו דם בהמה: הכי השתא התם ומשתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר הכא אפשר דשחיט בחדא ומכסי בחדא: **מתני'** [4]שחט ולא כסה וראהו אחר חייב לכסות [5]ב[6]כסהו ונתגלה פטור מלכסות כסהו הרוח חייב לכסות: **גמ'** ת"ר [1]ושפך וכסה [2]מי ששפך יכסה שחט ולא כסה וראהו אחר מנין שחייב לכסות שנאמר [2]ואומר לבני ישראל אזהרה לכל בני ישראל תניא אידך ושפך וכסה [3]ד[4]במה ששפך בו יכסה שלא יכסנו ברגל שלא יהיו מצות בזויות עליו תניא אידך [5]ושפך וכסה מי ששפך הוא יכסנו [6]המעשה באחד ששחט וקדם חבירו וכסה וחייבו רבן גמליאל ליתן לו י' זהובים איבעיא להו שכר מצוה או שכר ברכה למאי נפקא מינה לברכת המזון אי אמרת שכר מצוה אחת היא ואי אמרת שכר ברכה הויין ארבעים מאי תא שמע [7]דא"ל ההוא צדוקי[7] לרבי [8]מי שיצר הרים לא ברא רוח ומי שברא רוח לא יצר הרים דכתיב [3]כי הנה יוצר הרים ובורא רוח אמר ליה שוטה שפיל לסיפיה דקרא ה' צבאות שמו אמר ליה נקוט לי זימנא תלתא יומי ומהדרנא לך תיובתא יתיב רבי תלת תעניתא כי הוה קא בעי [9]מיברך אמרו ליה צדוקי קאי אבבא אמר [4]ויתנו בברותי רוש וגו' א"ל רבי מבשר טובות אני לך לא מצא תשובה אויבך ונפל מן הגג ומת אמר לו רצונך שתסעוד אצלי אמר לו הן לאחר שאכלו ושתו א"ל כוס של ברכה אתה שותה או ארבעים זהובים אתה נוטל אמר לו כוס של ברכה אני שותה יצתה בת קול ואמרה כוס של ברכה ישוה ארבעים זהובים אמר רבי יצחק עדיין ישנה לאותה משפחה בין גדולי רומי וקוראין אותה משפחת בר לויאנוס: כסהו ונתגלה: אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מאי שנא מהשבת אבדה [8]דאמר מר [5]א[10]השב אפילו מאה פעמים אמר ליה התם לא כתיב מיעוטא הכא כתיב מיעוטא וכסהו: כסהו הרוח: [9]אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן [10]לא שנו אלא שחזר ונתגלה אבל לא חזר ונתגלה פטור מלכסות וכי חזר ונתגלה מאי הוי הא אידחי ליה אמר רב פפא זאת אומרת אין דיחוי אצל מצות ומאי שנא מהא דתניא [11]השוחט ונבלע דם בקרקע חייב לכסות התם [6]כשרשומו ניכר: **מתני'** [12]דם שנתערב במים אם יש בו מראית דם חייב לכסות [13]נתערב ביין רואין אותו כאילו הוא מים נתערב בדם הבהמה או זהובים דבמלתא דלית בה חסרון כיס לא עבדינן שליחותייהו כדאמר בהחובל (ב"ק דף פד:) ואחד שעמד במקום חבירו לקרות בתורה פטור בלאו האי טעמא ואפילו תפס מפקינן מיניה משום דכולם חייבים בקריאת התורה וכן פירש ריב"א ואפילו עמד במקום כהן דהא דדרשינן (נדרים דף סב.) וקדשתו לכל דבר שבקדושה ב] לפתוח ראשון ולברך ראשון אסמכתא היא[14]: **או ארבעים זהובים אתה נוטל.** שתיה לא שייכא לשכר ברכה אלא היה רוצה לסלקו מברכת המזון לפי שהיה לדוקי[15] ות"ת אי ג' זהובים ה"ל למימר דהא איכא ברכת בפה"ג שלאחר בהמ"ז וי"ל דסבר כמ"ד בערבי פסחים (דף קג: ושם ד"ה לאו) דאין צריך לברך אכסא דברכתא אלא אכסא קמא ותו לא: **רואין אותו כאילו הוא מים.** בפ' התערובות (זבחים דף עח:) אמר דלאו רואין לדם קדשים קאמר אלא רואין ליין ולדם בהמה ואיה קאמר דרואין כאילו הוא מיס כדפירש בקונטרס והקשה הר"ר שמואל מווירדו"ן דבפ' הקומץ רבה (מנחות דף כב.) מפרש טעמא דרבנן ור' יהודה מדכתיב ולקח מדם הפר ומדם השעיר גלוי וידוע שדם הפר מרובה מדם השעיר מכאן לעולין שאין מבטלין זה את זה ור' יהודה אומר מכאן למין במינו שאינו בטל והשתא היכי מוכח דאפילו מבטלין עולין זה את זה ומין במינו בטל הכא לא בטיל שאפילו היה דם הפר ג] היה ניכר אדמומית דם השעיר וי"ל דאם דם הפר היה מיס לא יהיה בדם השעיר מראית דם גמור אלא יהיה דיהה מראהו ובטל כדאמרי' בפ' התערובות (זבחים דף עח:) דלי שיש בתוכו יין לבן וחלב ר' יהודה אומר רואין ליין וחלב כאילו יין אדום ואם דיהה ד] מראיהן (כשר אבל) דם לתוך מיס ראשון ראשון בטל וה"נ אמרינן בפ"ה דע"ז (דף עב.) כי אתא רב דימי א"ר יוחנן המערה יין נסך מחבית לבור אפילו כל היום כולו ראשון ראשון בטל ובפרק בתרא דנדה (דף עא:) גבי דם תבוסה היכא דפסק אמרינן ראשון ראשון בטל וקשיא דאמר בפרק הלוקח בהמה (בכורות דף כב.) הלוקח ליר מעם האדון משיקו במים וטהור ממה נפשך אי רובא מיא נינהו אלבא ואי רובא ליר נינהו ליר לאו בר קבולי טומאה הוא ואי משום מיעוטא דמים דבליר בטלי ברובא וקאמר רב דימי בשם

ריש

מסורת הש"ס

א) ע"ז מז. [סוכה לג.], ב) [תוספתא פ"ו ה"ב] שבת כב., ג) [ב"ק לא:], ד) [בס"א: מינא, וכן להלן], ה) [סנהדרין לט. ע"ש], ו) [בע"י אותא מיבבא וכן בפירש"י שם, ז) ב"מ לא. (ב"ק מז.], ח) סוכה לג. [ע"ז מז.], ט) מנחות כב. זבחים עז:, י) כולהו, כ) בס"א: מינא, וכן להלן, ל) [עיין במעדני יו"ט], מ) [מנחות לו.], נ) [וכן ביומא פמ:], ס) [וכן ביומא ע.], ע) [וע"ע תוס' ב"ק לא: ד"ה ומייבו ועי' מג"א סי' ר"פ ס"ק ד' הגיה דבר זה בל"ע], פ) בס"א: מין,

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכֹם אֲשֶׁר יָצוּד צַיִד חַיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר: ויקרא יז יג
2. כִּי נֶפֶשׁ כָּל בָּשָׂר דָּמוֹ בְנַפְשׁוֹ הוּא וָאֹמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דַּם כָּל בָּשָׂר לֹא תֹאכֵלוּ כִּי נֶפֶשׁ כָּל בָּשָׂר דָּמוֹ הוּא כָּל אֹכְלָיו יִכָּרֵת: ויקרא יז יד
3. כִּי הִנֵּה יוֹצֵר הָרִים וּבֹרֵא רוּחַ וּמַגִּיד לְאָדָם מַה שֵּׂחוֹ עֹשֵׂה שַׁחַר עֵיפָה וְדָרַךְ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ יְיָ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת שְׁמוֹ: עמוס ד יג
4. וַיִּתְּנוּ בְּבָרוּתִי רֹאשׁ וְלִצְמָאִי יַשְׁקוּנִי חֹמֶץ: תהלים סט כב
5. לֹא תִרְאֶה אֶת שׁוֹר אָחִיךָ אוֹ אֶת שִׂיוֹ נִדָּחִים וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם לְאָחִיךָ: דברים כב א

גליון הש"ם

גמ' דא"ל ההוא צדוקי לרבי מי שיצר כו'. עי' ברגיו יומה פ"ק דברכות דף ז ע"ב הבית הנוסחת מי שברא אור לא ברא חשך ומי שברא חשך לא ברא אור ל"ל שפיל לסיפיה דקרא ה' לצאות שמו ונאמת בקרא דהתם לא כתוב בסיפא דקרא ה' לצאות שמו ואולי דע"ק הוא ול"ל לסיפיה דקרא כי אני ה' עושה כל אלה:

מוסף רש"י

כסהו. אדם לדם מיה או עוף (סוכה לג.). במה ששפך. בידו שפך בה ולא ברגלו (שבת כב.). מי שיצר הרים לא ברא רוח. שזה נקרא יוצר וזה נקרא בורא ושני שמות הם (סנהדרין לט.). לא שנו. דכסהו הרוח חייב לכסות (סוכה לג.). אלא שחזר ונתגלה. לאחר שכיסהו הרוח (ע"ז מז.). הא אידחי ליה. כשכיסתו הרוח, כיון דכל זמן שלא נתגלה פטור מלכסות, אידחי לעולה ואפילו נתגלה (סוכה לג.).

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' טו סמג עשין סד טוש"ע י"ד סי' כח סעיף ח:
כו ב מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף י:
כז ג מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעיף ח:
כח ד מיי' שם הל' טז טוש"ע שם סעיף ו:
כט ה מיי' פ"ז מהל' מוקל הל' יד סמג עשין סד טוש"ע ח"מ סי' שפב טור ר"ל סי' כח:
ל ו מיי' פי"ח מהלכות אבידה הלכה יד סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף ב:
לא ז מיי' פי"ד מהלכות שחיטה הל' ז סמג עשין סד טוש"ע י"ד סי' כח סעיף יא:
לב ח ט מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף י:
לג י מיי' פי"ד שם הל' ו סמג עשין סד טוש"ע י"ד סי' כח סעיף יב:
לד כ מיי' שם טוש"ע שם סעיף יג ומיי' פ"ב מהלכות פסולי המוקדשין הלכה כב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' דאמר מר השב. נ"ב עי' קרבן אהרן פ' אחרי דף קנ"א ע"א: ב) תוס' ד"ה ומייבו וכו' לפתוח ראשון ולברך. נ"ב עי' מג"א סי' ר"פ ס"ק ד: ג) ד"ה רואין וכו' שאפי' היה דם הפר מיס היה מיכר וכו' כנ"ל: ד) באד"ה ואם דיהה מראיהן כשר. כאן הס"ד ואח"כ מה"ד אבל וכו' ושייך לקמן ע"ב גגמ':

רבינו גרשום

הכי השתא התם מישתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר. כלומר דאמר הבו ליבריך מפסיק הברכה בין ברכת היין שבירך תחלה ליין ששותה עתה ובעי לברך בתחלה על היין אבל הכא לא מפסיק הכיסוי של חיה לברכת שחיטת העוף קודם שישחוט דיכול לכסות דם חיה בחדא ידא ולשחוט עוף בחדא ידא ולא חשוב כסוי דם חיה הפסק לפיכך א"צ אלא ברכה אחת לחיה ועוף: במה ששפך יכסה. כלומר ביד: ארבע הווייך. כלומר בברכת המזון איכא ד' ברכות. ברכת הזן וברכת הארץ בונה ירושלים והטוב והמטיב: למיברא. כלומר להאריח: מ"ש מהא דתניא השוחט ונבלע דם בקרקע חייב לכסות. כלומר הכא נמי כיסהו הרוח אע"ג דלא חזר ונתגלה יהא חייב מלכסות: התם בשרישומו ניכר. כלומר מה דאמרי' נבלע דם בקרקע חייב לכסות בשרישומו ניכר אבל אין רישומו ניכר פטור מלכסות: נתערב ביין רואין אותו כאילו הוא מים. כלומר אם יש בו מראית דם חייב לכסות: נתערב בדם בהמה

לה א ב מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' ח ועי' בהגהות וכב"מ ובל"מ טו"ש יו"ד סי' כח סעיף טו:

לו ג מיי' פי"ג מהלכות פסולי המוקדשין הל' כב:

לז ד מיי' פי"ג מהלכות טומאת מת הל' יג:

לח ה מיי' פרק י מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה ד:

שיטה מקובצת

א) הלכך עד שלא תהא בו מראית מים כשר: ב) והוא דאיכא (כזית) [רביעית] מדם גמור:

רבינו גרשום

רואין אותו כאילו הוא מים. כלומר משערין אותו הדם של בהמה אם יש בו שיעור שאם היה מים היה מבטל דם העוף ולא היה בו מראה אדמומית פטור מלכסות ואי (במיעוט) דם הבהמה [מועט] שאם היה מים לא היה מבטל דם העוף והיה בו מראה אדמומית חייב לכסות: ר' יהודה אומר אין דם מבטל דם. כלומר דם העוף אינו מבטל דם הבהמה ב) ופשוט מלכסות: תנן התם דם שנתערב במים כו'. לענין זבח אם נתערב במים ויש בו מראה דם כשר לכפרה: לא שנו אלא שנפל מים לתוך הדם כו'. לא שנו דאמרי' אם יש בו מראית דם כשר אלא שנפל מים לתוך הדם אבל דם לתוך מים דמים היו עיקר ראשון ראשון בטל באהל: משקין היוצאין ממנו כמשקין הנוגע בהו. כלומר משקין היוצאין מטבול יום שטבל ולא היה בו עדיין הערב שמש כמשקין שטבול יום נוגע בהן:

ב) פי' רבינו זה ממוה לכאורה דאדרבה כיון דאין דם מבטל דם לעולם חייב לכסות וכמו שפי' רש"י ותוי' דע"ס יש בכאן וצ"ע.

ריש לקיש לא שנו אלא לטבל לקדרה חוזר ומיעור אלמא דאפילו טהרה מעורבת טומאה כ"ש דטומאה מעורבת טומאה ואפילו לאביי דקאמר וכי טומאה שבטלה חזרה ומיעורה היינו מחמת טהרה אבל בטומאה א)דמעורבת טומאה ליכא מאן דפליג וכל שכן דאיסור מעורב איסור כדאמר לעיל (דף פו:) אם אמרו שפק טומאה לטהר כו' ובהערל (יבמות דף פב:) נמי אמרי' נתן סאה ונטל סאה עד רובו אלמא טפי מרובו לא אמרינן דראשון ראשון בטל אע"ג דהוי בהפסק וי"ל דבכ"מ אמרינן דחוזר ומיעור אפילו בהפסק ובדם תבוסה דמפליג בין פסק לא פסק משום דבדם תבוסה דרבנן הקילו והכא בקדשים דוקא אמרינן ראשון ראשון בטל דכיון שנדחה בקדשים שוב אינו חוזר ג) ונראה והיינו דבפרק בתרא דע"ז (דף עג.) מפרש ר"י דראשון ראשון בטל ואין נאסר בכל שהוא עד שיהא בו נותן טעם כמו בשאר איסורין וקאי אמתניתין דקאמר ואלו אסורין ואוסרין בכל שהוא יין נסך כו' מפרש רב דימי דהיינו דוקא כי נפל היתרא לגו איסורא כדקאמר בתר הכי אבל איסורא לגו היתרא אינו אסור בכל שהוא דראשון ראשון בטל כל זמן שיש ששים בהיתר ופריך תנן ואלו אסורין ואוסרין בכל שהוא יין נסך כו' מאי לאו איסורא לגו היתרא לא היתרא לגו איסורא ת"ש יין במיס בנ"ט מאי לאו חמרא דאיסורא לגו מיא דהיתרא ומהך גופה לא פריך דמודה רבי יוחנן דבנתינת טעם חוזר ומיעור תדע דהא טעם כעיקר במין שאינו מינו מן התורה כדאמר בהתערובות (זבחים דף עח:) ובאלו עוברין (פסחים דף מד:) ובפ' שלשה מינין (מיר דף לז.) אלא ה"פ מדסיפא איסורא לתוך היתרא ה"נ ריש"ל דיין בין בכל שהוא ומשני לא בנפל חמרא דהיתרא לגו מיא דאיסורא ופריך מדריש"ל במיא דאיסורא סיפא נמי במיא דאיסורא וקתני מיס בין בנ"ט פירוש וכי היכי דהך סיפא באיסורא לגו היתרא ה"ה ריש"ל דיין בין בכל שהוא ומשני דכולה בהיתרא לגו איסורא אירי ובנ"ט דקאמר דמשמע דכי ליכא בנותן טעם דשרי ד) היינו כגון שנפל הרבה מן ההיתר בבת אחת לתוך האיסור שנתבטל האיסור בבת אחת וא"ת אמאי נקט מחבית לבור משום דראשון ראשון בטל בלאו הכי שרי כיון דלבסוף נשאר ששים של היתר וי"ל דדוקא נקט מחבית לבור דלא נפיש עמודיה כולי האי אע"ג דנפיש טפי מגרגור אבל היכא דנפיש עמודיה טובא לא בטיל אפילו יש ששים בהיתר דלא מכסיפא דלא מכסולו דס לא מחייב כרת עד דליכא כזית דס גמור ולא מטמא באהל עד דליכא רביעית דס גמור דאי בדם שעם מי גשמים פשיטא דצריך כזית ורביעית: **תנן התם.** תימה אי משנה היא הא דקאמר לעיל ט) (במתניתין) תנא ומטמא באהל וקאמר עלה והוא דליכא רביעית הו"ל לאתויי מתניתין דהכא ט) ונראה דברייתא היא וה"נ אשכחן בהמולך (יבמות דף לו:) דקאמר תנן רשב"ג אומר כל ששהה ל' יום כו' ואינה משנה בשום מקום ובפרק רבי אליעזר דמילה (שבת דף קלה:) גרסינן בכל הספרים תניא: **כל משקה המת טהורין.** דלא גזרו עליהן כמו שגזרו על של הזב כדמפרש במסקנא משום דזב לא בדילי מיניה ואע"ת והלא כשיולאין מן המת נוגעין בו ומקבלים טומאה ממנו במגע דמדאוריתא דמעת עינו ודם מגפתו וחלב האשה חשיבי משקין כדיליף בפ' דם הנדה (נדה דף נה:) מקראי ועוד קשה דקאמר התם דמטמא טומאת משקים ברביעית והלא משקין מטמאין בכל שהוא כדמוכח בפ"ק דפסחים (דף יד.) גבי מימיהם של כהנים לא נמנעו לשרוף את הבשר שנטמא בולד הטומאה עם בשר שנטמא באב הטומאה אע"פ שמוסיפין על טומאתו כו' דמוקי לה דליכא משקה בהדי בשר דקא מטמא בשר מחמת משקין ומסתמא אין באותם משקים רביעית ואמרינן נמי בההוא פירקא (שם דף יז:) ומיס נמי לא אמרן אלא רביעית דחזי להטביל בהן מחטין וצורות אבל בגיר מרביעית טמאים ובברכות בפרק אלו דברים (דף נב.) שמא יטמאו משקין שאחורי הכוס מחמת ידיס ויחזרו ויטמאו את הכוס וי"ל דהכא מיירי כשיצאו ממנו דרך שפופרת ובעודן בגופו לא מקבלי טומאה דאין תורת משקין עליהס עד שיצאו לחוץ וכי נפקי דרך שפופרת טהורות מה"ת כיון שלא נגעו בו אלא מדרבנן גזרו ביצאו מן הזב היכא דליכא רביעית אע"ג דלא נגעו בו אי נמי הנהו קראי דנדה אסמכתא בעלמא היינהו ומן התורה אין עליהן תורת משקין ולכך לא גזרו אלא ברביעית וא"ת דאמרינן בפרק אמרו לו (כריתות דף יג.) האשה שנטף אחד מדדיה לתוך התנור טמא ופריך במאי מתכשר א"ר יוחנן בטיפה המלוכלכת על פי הדד והשתא כיון דצריך הכשר אלמא חשיבא אוכל לפי שמיוחד לאכילת תינוק אם כן תנור אמאי טמא הא אין אוכל מטמא כלים אלא על כרחך מטמא מחמת הטיפה המלוכלכת ע"פ הדד שמתערבת עם שאר אחד שנוטף בתנור ששם משקה עליה ומשקין מטמאין כלי גזירה משום משקה דזב וזבה כדאמר בפרק קמא דשבת (דף יד:) אלמא מטמאה הטיפה לתנור אע"ג דלית בה רביעית וכן באין דורשין (חגיגה דף כ.) באשה שבאתה לפני ר' שמעאל ואמרה לו מפה זו ארגתי בטהרה ומתוך הדברים שבדקה אמרה לו נימא נפקה וקשרתיה בפה הרי אע"פ שלא היה ברוק שבפיה רביעית נטמא מידים שהיו מסואבות וטימא את המפה וי"ל דתרומה וקדשים מטמו בפחות מרביעית ודוקא לחולין הוא דבעי רביעית ט):

משקה טבול יום משקין היוצאין ממנו במשקין שנוגע בהן. אומר ר"ת דהני משקין שנגע בהן דקאמר לא מיתוקמא אלא במשקין דתרומה דאילו חולין לא מיטמא ואפילו במעשר נמי שרי כדאמרינן (יבמות דף עד:) טבל ועלה אוכל במעשר ובמשקין דקדש נמי לא קאמר דתנן בפ"י דנדה (דף עא:) בראשונה היו אומרים היושבת על דם טוהר מערה מים לפסח פירוש אבל לא נוגעת לחולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו כדמפרש בגמ' חזרו לומר הרי היא כמגע טומאת מת לקדשים פירוש דוקא לקדשים ולא לחולין דלאו כקדש דמו אלמא טבול יום הוה ראשון לקדשים כאילו נגע בטומאת מת דיושבת על דם טוהר היא טבולת יום ארוך וא"כ משקים קודש שנגע בטבול

או בדם החיה רואין אותו כאילו ו) הן מים ז) רבי יהודה אומר אין דם מבטל דם ח) א דם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות אמר רבי יהודה ב) אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא אבל יש שם דם שלא הוא פטור מלכסות: **גמ'** ד) תנן התם דם שנתערב במים אם יש בו מראית דם כשר נתערב ביין רואין אותו כאילו הוא מים נתערב בדם בהמה או בדם החיה רואין אותו כאילו הוא מים רבי יהודה אומר אין דם מבטל דם ה) א"ר חייא בר אבא אמר ר' יוחנן ג לא שנו אלא שנפלו מים לתוך דם אבל נפל דם לתוך מים ראשון ראשון בטל אמר רב פפא ולענין כסוי אינו כן אין דחוי אצל מצות אמר רב יהודה אמר שמואל כל מראה אדמומית מכפרין ומכשירין וחייבין בכסוי מאי קמשמע לן מכפרין תנינא חייבין בכסוי תנינא מכשירין איצטריכא ליה מכשירין נמי אי דם אכשורי מכשר אי מיא אכשורי מכשרי לא צריכא ו) שתמדו במי גשמים מי גשמים נמי כיון דשקיל ורמי אחשבינהו לא צריכא שנתמדו מאליהן ר' אסי מנהרביל אומר בצללתא דדמא רבי ירמיה מדפתי אמר ענוש כרת והוא דאיכא כזית במתניתא תנא מטמאים באהל והוא דאיכא רביעית ז) תנן התם ח) כל משקה המת טהורין חוץ מדמו וכל מראה אדמומית שבו מטמאין באהל ומשקה המת טהורין ורמינהו ט) ה משקה טבול יום י) (משקין היוצאין ממנו) כמשקין שנוגע בהן ואלו אם של מת הוא (במדבר ו) על נפש מת ובשיעור רביעית הנשמה תלויה: **משקה המת.** כגון דמעת עינו וחלב אשה: **כל מראה אדמומית שבו מטמא.** כלומר צללתא דדמא כל זמן שמראהו אדום טמא: **משקה טבול יום.** אותן משקין היוצאים ממנו הרי הן כמשקין שהוא נוגע בהן: ואלו

או בדם החיה. בדם היקץ של חיה: **רואין אותו.** שאינו טעון כסוי: **כאילו הוא מים.** ואם היה הדם הזה של שחיטת החיה והעוף ניכר בו חייב לכסות: **אין דם מבטל דם.** ואפילו אין מראית דם ניכרת במים כמות דם בהמה זה אין דם החיה בטיל דקסבר מין במינו לא בטיל: **דם הניתז.** חוץ לגומא: **גמ' תנן התם.** בשחיטת קדשים: **כשר.** לזריקה: **נתערב בדם הבהמה.** של חולין: **או בדם החיה.** ממש דסתמא חולין: **רואין אותו.** לדם הפסול: **כאילו הוא מים.** ואם היה דם הכשר ניכר בו כשר: **לא שנו אלא שנפלו מים לתוך דם.** לפיכך כל טיפה וטיפה כשנפלה בטלה הלכך עד שלא תהא בו מראית אדום כשרה: **אינו כן.** שאפילו נפל דם לתוך מים חייב לכסות שאע"פ שבטל ונדחה ראשון ראשון אפ"ה כשהלך ורבה עד שנהפכה מראית המים לדם חזר דם הבטל ומיעור וחשוב דם ולא אמרינן הואיל ונדחה ידחה שאין תורת דיחוי אלא מצות: **כל מראה אדמומית.** כל זמן שיש בדם מראה אדמומית הוי דם לכפרה ולזריקה ב) ולהכשיר את הזרעים ולקמיה פריך אי מים הוא נמי מכשורי מכשרי: **שתמדו.** שערבו עם מי גשמים שאינם מכשיריס אלא היכא דאתשבינהו לירד על הפירות והכא משום דס דהוי משקה אע"ג דלא אתשבה לירד על הפירות מכשיר דתנן (מכשירין פ"ו מ"ח) כל משקה שתחלתו לרצון שנחשב למאומה אע"פ שאין סופו לרצון מכשיר: ופרכינן **מי גשמים נמי כיון דשקיל.** במנא: **ורמי.** לתוך הדם אתשבינהו לכך: **בצללתא דדמא.** באותן מים שהם מן הדם עצמן כשהוא נקרש יש סביבותיו צלול כמיס ואם יש בו מראית דס מכשיר ואי לא לא: **ענוש כרת.** האוכלו: **והוא דאיכא כזית.** דס גמור: **ומטמא באהל.** כל זמן שיש בו מראית דס אם של מת הוא: **והוא דאיכא רביעית.** מן הדם גמור והוא שיעור לטומאת אהל דכתיב (במדבר ו) על נפש מת ובשיעור רביעית הנשמה תלויה: **משקה המת.** כגון דמעת עינו וחלב אשה: **כל מראה אדמומית שבו מטמא.** כלומר צללתא דדמא כל זמן שמראהו אדום טמא: **משקה טבול יום.** אותן משקין היוצאים ממנו הרי הן כמשקין שהוא נוגע בהן: ואלו

ו) [ל"ל הוא מים], ז) [פסחים דף מד:] ונראה כב.] נלה עא: [זבחים לה. לו. עח. עט.], ג) [לעיל פג:], ד) זבחים עז: מנחות כב., ה) [זבחים עח.], ו) [בכ"ב לז.], ז) [ל"ל הכ"ש פ"ו מ"ז דמכשירין כתוב בכל הספרים תנן התם ומינה משנה בשום מקום אלא בריימתא היא זו ע"ש ועי' תוס' דהכא ד"ה תנן כו'], ח) [מופסקת דאהלות פ"ד ה"ב ומופסקת דמכשירין פ"ג ה"ט], ט) נלה עא: [טבול יום פ"ב משנה א], י) [במשנה ליתא הכי ג' מיצות וכן משמע קצת מפרש"י ד"ה משקה וכו'], כ) בפ"א: לזריקה, ל) צ"ל ומיעור, מ) עיין רש"ש, נ) צ"ל בתמניתא, ס) [וע"ע תוס' פסחים יד. ד"ה דאיכא],

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תנן וכו' ונראה דברייתא היא. עי' בתר שבע פ"א דהוריות סי' ל"ז:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) בא"ד (שחלקנו לשנים ועשינו ממנה אבל וכו' דבור חדש) דמעורבת טומאה ליכא מאן דפליג. נ"ב עי' ב"ק ק' ע"ב בתוס' ד"ה אומר לו וכו' כתבו ג"כ הכי וצ"ע:

מוסף רש"י

דם הניתז. למרחוק חוץ לגומא שנחטו בה, ודס שעל הסכין חייב לכסות (לעיל פג:). **דם שנתערב.** דס לקדשים (מנחות כב.). **בדם הבהמה.** של חולין, רואין אותו. של חולין, כאילו הוא מים. ואומדין אותו אם היה דס הזבח ניכר כשר, ואע"פ שהחולין רבין עליו (זבחים שם). **אין דם מבטל דם.** דמין במינו לא בטיל ואפילו טיפה לתוך כלי גדול כשר לזריקה (שם). **לא שנו.** דאם יש בו מראית דס כשר ואע"ג דרובא מים, אלא שנפלו מים לתוך דס (שם עח.). **ולענין כסוי.** דתנן ביה נמי כי האי גונא נתערב במים אם יש בו מראית דס חייב לכסות, אינו כן. דאפילו נתן דס לתוך מים אם יש בו מראית דס חייב לכסות, ולא אמרינן קמא קמא בטיל ליה (שם). **אין דחוי אצל מצות.** ואע"פ שנדחה עפה דאשונה כשנפלה לתוך המים ולא היה מראיתה ניכר בו, ופטרה תן הכסוי, אפילו הכי כי הדר נפל טפה שניה חוזרת ראשונה ועיעורה להלטרף עמה, וכי נפל עד שהפכו מים נמראה דס מחר ונראה לכיסוי ולא אמרינן הואיל ונדחה ידחה, דלא שייך דחוי אלא בדבר קדושה (שם).

מסורת הש"ס

ח) [פסחים דף מד:] נלה עא: [זבחים לה. לו. עח. עט.], ט) [לעיל פג:], י) [בכ"ב לז.], כ) בפ"א: לזריקה, ל) צ"ל ומיעור, מ) עיין רש"ש, נ) צ"ל בתמניתא, ס) [וע"ע תוס' פסחים יד. ד"ה דאיכא],

ואלו ואלו אין מטמאין. דלא גזור בהו רבנן טומאה: ואלו ואלו אחלה. שאפילו שני מטמא משקין להיות תחלה כדתנן (לעיל דף לד.) כל הפוסל את התרומה דהיינו שני מטמא משקין ועושה אותן תחלה חוץ מן הטבול יום: **אחלה.** לאשון לטמא שני והשני שליפי: **חוץ ממשקה שהוא אב הטומאה.** כגון שלשה מעיינות הזב המנויין במס׳ נדה בפרק דם הנדה (דף יד:) שהן אב הטומאה לטמא אדם וכלים זובו ורוקו ומימי רגליו ושכבת זרעו של כל אדם דילפינן מרוק דכתיב (ויקרא טו) וכי ירוק הזב מה רוק שהוא מתעגל ומתאסף יחד ואחר כך יוצא אף כל שהוא מתעגל ויוצא ומשקין אחרים יוצאין ממנו שאינם אב הטומאה לפי שאינם מתעגלים ויוצאין כרוק ואלו הן דמעת עינו דם מגפתו וחלב האשה: [6] **ארץ.** כגון מימי רגליו של ארץ הנמצאים בשלפוחית שלו: הכי גרסינן **מאי נאו קנין ארץ וזב וחמורין מת.** מת חמור הוא שהוא אבי אבות הטומאה: **לא קנין ארץ וחמורין זב.** אבל משקה המת טהורים חוץ מדמו שהוא מטמא מן התורה כדכתיב (במדבר ו) על נפש מת: **מאי שנא זב דגזור רבנן.** מיהא טומאה מתחלה [ה] במשקין שאינן אב הטומאה [ו] מעיינות ומאי שנא מת דלא גזור: **זב.** לפי שהוא חי לא בדילי אינשי מיניה ועוד שאינו ניכר לכל: **אמר רבי יהודה בו׳.** לקמיה מפרש טעמיה: **אגפייס.** כותלי בית השחיטה. ולשון אגפייס כמו אגפי [ז] המיס [ח] גדותיה: **אבל נפח דם הנפש בו׳.** ושלא מחלוקות הן רבנן סברי כוליה בעי כסוי ורבי יהודה אפילו דם הנפש לא בעי כסוי אלא מקלתו כדקתני דדם הניתז פטור מלכסות ואפילו הוא דם הנפש ובלבד שיהא שם דם אחר ולרבן שמעון בן גמליאל דם הנפש כוליה בעי כסוי: **רבנן סברי דמו כל דמו.** משמע: **מתני׳ חרסית.** שחיקת חרסים: **מגופה.** שעל פי חביות: **גמ׳ איכא ביניהו דצריך ולא צריך.** לישנא קמא דאמר אין צריך קרי חול הדק ומותר האי נמי בכלל אין צריך הוא ותורת °חול הדק עליו ומותר ולישנא בתרא דקרי חול הגס ואסור כל שצריך לכותשו האי נמי בכלל צריך לכותשו הוא וחול הגס שמו ואסור: **דמיפריך איפרוכי.** ביד: **נעורת.** מרישטא שמנערין מן הפשתן: נסורת

ואלו ואלו אין מטמאין ושאר כל הטמאין בין קלין בין חמורין משקין היוצאין מהן כמשקה הנוגע בהן ואלו ואלו תחלה חוץ מן המשקה שהוא אב הטומאה מאי קלין ומאי חמורין מאי לאו קלין שרץ וזב וחמורין מת [א]לא קלין שרץ וחמורין זב מאי שנא זב דגזרו ביה רבנן ומאי שנא מת דלא גזרו ביה רבנן זב דלא בדילי אינשי מיניה גזרו ביה רבנן [ב]מת דבדילי אינשי מיניה לא גזרו ביה רבנן: דם הניתז ושעל הסכין [וכו׳]: תנו רבנן וכסהו מלמד שדם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות אמר רבי יהודה אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא אבל יש שם דם שלא הוא פטור מלכסות תניא אידך וכסהו מלמד שכל דמו חייב לכסות מכאן אמרו דם הניתז ושעל אגפיים חייב לכסות אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים שלא כסה דם הנפש אבל כסה דם הנפש פטור מלכסות במאי קא מיפלגי רבנן סברי דמו כל דמו ר׳ יהודה סבר דמו ואפילו מקצת דמו ורשב״ג סבר דמו המיוחד: **מתני׳** במה מכסין ובמה אין מכסין [ג]מכסין בזבל הדק ובחול הדק בסיד ובחרסית ובלבנה ובמגופה שכתשן אבל אין מכסין לא בזבל הגס ולא בחול הגס ולא בלבנה ובמגופה שלא כתשן ולא יכפה עליו את הכלי כלל אמר רשב״ג [ד]דבר שמגדל בו צמחים מכסין בו ושאינו מגדל צמחים אין מכסין בו: **גמ׳** היכי דמי חול הדק אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל שאין היוצר צריך לכתשו ואיכא דמתני לה אסיפא אבל אין מכסין לא בזבל הגס ולא בחול הגס היכי דמי חול הגס אמר רבה בר בר חנה אמר ר׳ יוחנן כל שהיוצר צריך לכתשו מאי ביניהו איכא ביניהו דצריך ולא צריך דמיפריך איפרוכי: תנו רבנן וכסהו יכולו יכסנו באבנים או יכפה עליו את הכלי תלמוד לומר בעפר ואין לי אלא עפר מנין לרבות זבל הדק וחול הדק [ה]ושחיקת אבנים ושחיקת חרסית ונעורת פשתן דקה ונסורת

בטבול יום הוי שני ומטמא את הקדשים לעשות רביעי והכא קתני אלו ואלו אין מטמאין והך משקה טבול יום על כרחך כחזרו לומר דהתם אתא מדקתני בסיפא התם ואם נפל מרוקה או מדם טהרה שלה על ככר של תרומה טהור וקאמר עלה בגמרא כדתנן משקה טבול יום כו׳ ואלו ואלו אין מטמאין ולא מצי נמי למימר דמיירי הכא במשקין דחולין שנעשו על טהרת הקדש דתורת חולין גמורין יש להם כחזרו לומר דאפילו נוגעת במים לא פסלי והכא קתני אין מטמאין קדשים אבל מיפסל פסלי אלא במשקין תרומה אייירי והא דקתני ואלו ואלו אין מטמאין היינו אין מטמאים קדש אבל תרומה מיפסל נמי לא פסלי כדתנן התם נפל מרוקה או מדם טהרה על ככר של תרומה טהור וא״ת דהכא משמע דטבול יום מטמא משקה דקדשים לעשות רביעי בקדש ואם כן היכי בעי למימר בפ״ק דפסחים (דף יד.) גבי הא דהוסיף רבי עקיבא ואמר מימיהם של כהנים לא נמנעו מלהדליק את השמן שנפסל בטבול יום להדליק בנר שנטמא בטמא מת ומוקי לה הש״ס בנר כלי מתכות דהוה כחלל חרב ואבי אבות הטומאה והיינו דמוסיף רבי עקיבא ופריך ונוקמא בכלי חרס ומאי הוסיף דאילו התם היינו הא דרבי חנינא דאמר לא נמנעו לשרוף הבשר טמא וטמא והכא שמן שנפסל בטבול יום פסול וטמא אמאי קרי פסול לשמן שנפסל בטבול יום הא אמר הכא דפוסל קדש ויש לומר דהתם מיירי מדאורייתא והכא מדרבנן ועוד י״ל דהכי קאמר התם שזה טמא למינו לקדש וזה פוסל בתרומה שהוא מינו ועוד נראה דהכא ומתניתין דנדה כאבא שאול דאמרי [ה] טבול יום תחלה לקדש ורבי עקיבא דפסחים כרבנן דמעילה (דף ח:) דטבול יום אפילו קדש לא מטמא אלא פוסל דתנן חטאת העוף מועלין בה משהוקדשה ממלקה הוכשרה ליפסל בטבול יום ולייק ליפסל אין לטמויי לא מני רבנן היא כו׳ והבדיא תניא בפרק [ו] (כשם דף כט) דרבי עקיבא כדרבנן הוסיף רבי עקיבא הסולת והקטרת והלבונה והגחלים שאם נגע טבול יום במקצתן פסל אבל מטמא לא: **רבנן** סברי דמו כל דמו. ואע״ג דאמרינן בפרק זה בורר (סנהדרין דף כה.) דאימתי דרבי יהודה

לפרש היינו דוקא במשנה אבל בברייתא לא דבכל הספרים גרסינן בסוף חלון (עירובין פא:) כל מקום שאמר רבי יהודה במשנתינו אימתי וכו׳ ואומר ר״ת דהכא הלכה כרבי יהודה דמתניתין כוותיה אתיא דאע״ג דבברייתא על כרחך בא לחלוק במתניתין אתא לפרש ומיהו לרמי בר חמא (ורב חסדא) משמע בזה בורר (סנהדרין דף כה.) דאף במשנה הוי אימתי לחלוק היכא דמוכח והכא מוכח כיון דבברייתא בהדיא פליגי רבנן ורבי ירמיה בפ״ק דגיטין (דף ז: ושם ד״ה אומר) הוי לחלוק אע״ג דלא מוכח גבי ספינה דמשני הא רבי יהודה והא רבנן והיא משנה במסכת חלה (פ״ב מ״ב) וי״ס דגרסי בברייתא קמייתא וכסהו מלמד שדם הניתז ושעל אגפיים חייב לכסות אמר רבי יהודה כו׳ תניא אידך וכסהו מלמד שכל דמו חייב לכסות מכאן אמרו כו׳ רשב״ג אומר כו׳ ולפי גירסא זו יכול להיות דברייתא בהא לפרש והא דקאמר ורבנן סברי אדרבנן דרשב״ג קאי: **ורבי** יהודה סבר דמו **ואפילו מקצת דמו.** תימה דבפ״ק דבכורות (דף ג.) סברתם הפוכה [ז] דרבנן סברי בכור אפילו מקצת בכור כתיב כל עד דאיכא כוליה ורבי יהודה סבר בכור כוליה בכור כתיב כל דאפילו כל דהו ואומר ר״ת דהכא הוי כמו התם דמשום דדם כוליה דם משמע קא״ר יהודה דמו מקצת דמו דוי״ו דדמו אתא לאפוקי ממשמעותיה דדם כדאמרינן התם כתב כל דאפילו כל דהו וקשה לפירושו דהא לעיל קאמר רבי יהודה דמו לחלק ועוד לפי מה שפוסק ר״ת הכא כרבי יהודה קשה הלכתא אהלכתא דאמרינן בבכורות (שם:) לית דחש להא דרבי יהודה דאמר שותפות עובד כוכבים חייב בבכורה [ח] לכן נראה שאין לדמות הדרשות אלא מה שהש״ס מדמה כי ההיא דבתולה מקצת בתוליה דמדמה בפרק אלמנה נזונית (כתובות נז:) לפלוגתא דמקצת כסף בכל כסף דהוו עניין אחד דכשנתמעטו בתוליה ונשארו מקצתן כאילו נשארו כולן וכן כסף אשה בכתובתה כשנשאר מקצתה יש לה מזונות כאילו נשאר כולה אבל שם [ט] מקצת שה דפליגי רבי אליעזר ורבנן [י] ופלוגתא דרבי יהודה בן בתירא ורבנן בכל נפש [יא] וחמש ולא חצי חמש [יב] וחמשה בקר ולא חמשה חצאי בקר [יג] אין לדמותם יחד ועוד יש לתרץ דלא תקשה דרבי יהודה אדרבי יהודה דבכורות דהתם דווקא משמע ליה בכור כוליה בכור דקרא מסתמא משתעי בסתם בהמות דכולה דישראל בבהמת ישראל א״נ משום דכתיב כל בכור דישראל משמע כוליה דישראל כדאמר בפרק מצות חליצה (יבמות דף קב.) בישראל עד שיהא אביו ואמו מישראל [יג]:

חרסית. פי׳ בקונטרס במרובה (ב״ק דף ספ.) לבנה כתושה וא״א לומר כן דהכא משיב תרוייהו וכאן פי׳ בקונטרס חרסית שחיקת חרסין וגם על זה קשה דברייתא בגמרא משיב תרוייהו: **כל** דבר המגדל צמחים בו׳. לאו לפלוגי אתא אלא לעשות כלל לדבר ואם תאמר והא חרסית אין מגדל צמחים כדמשמע במרובה (שם) דאמר סימנא כי חרסית דליכא הנאה מינה ואומר ר״ת דלעולם מגדל וליכא הנאה מינה דקאמר היינו שאינו מוציאה כדי נפילה ואין רואה מן המדרס [ט] דקאמר אם חרסית היא פירותיה רזין דהא קאמר נמי ואם צומח היא פירותיה שמנים וצומח לאו בר זרעים היא כדקאמרינן באלו עוברין (פסחים דף מז:) אלא כעין חרסית וכעין צומח קאמר:

שחיקת

מסורת הש״ס

[6]) [ל״ל אחר ד״ה הכי גרסינן], [5]) [טומאת תחלה רש״ם], [7]) [ל״ל כמו מעיינות], [8]) [עי׳ ב״ב צט:], [9]) [בסוטה כט: ובמעילה ח. ובנדה עא:], [1]) [ל״ל אור ל״ד דף יט.], [2]) [לעיל עט:], [3]) [סנהדרין עח.], [4]) [בכורות מח:], [5]) [ב״ק עא:], [6]) [וע״ע תוס׳ מנחות יא: ד״ה ר״י סבר כל ואפילו מד קורטו ותוס׳ בכורות ג. ד״ה ר׳ יהודה], [7]) [סדר שלח פ׳ טז],

גליון הש״ם

רש״י ד״ה איכא ביניהו וכו׳ חול הדק. עיין שו״ת מ״ל סימן קא:

הגהות הב״ח

[8]) תוס׳ ד״ה ורבי יהודה וכו׳ לכן נראה. נ״ב עיין בפרק שור שנגח דף מ׳ וב׳ מוקמא הכמים דף נ״ו והנתקין דף פ״ו: [9]) **בא״ד** אבל שם ואפי׳ מקצת שם דפליגי ביה רבי אליעזר:

עין משפט נר מצוה

לט א מיי׳ פ״י מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה ד:
ב [מיי׳ פ״ג מהלכות טומאת מת הלכה ג]:
מ ג ד ה מיי׳ פי״ד מהלכות שחיטה הלכה יא יב סמג עשין סד טוש״ע י״ד סימן כח סעיף כג:

לעזי רש״י

אריישט״א. נעורת.

שיטה מקובצת

[6]) כמו אגפי אמת המים גדותיה: [7]) תימה דבפ״ק דבכורות סברתם הפוכה. נ״ב עי׳ תוס׳ מנחות דף יא ע״ב:

רבינו גרשום

ואלו ואלו אין מטמאין דטבול יום פוסל ואינו מטמא בין תרומה ובין קדש ושאר כל הטמאין בין קלין כו׳ כלומר בין שרץ ובין מת משקין היוצאין ממנו כמשקין הנוגע בהן ואלו ואלו תחלה כיצד שרץ שנגע במשקין משקים תחלה שהוא אב הטומאה ומשקים תחלה לטומאה ומשקי׳ הנוגע במת אע״פ שהמת אבי אבות הטומאה המשקים אינו אלא תחלה חוץ מן המשקין שהוא אב הטומאה כלומר שכבת זרעו: ושעל אגפים. אגפי שחיטה. ובלבינה ובמגופה שכתשן כלומר לבינה שעושין מן עפר מגופה של כלי חרס: איכא ביניהו צריך ולא צריך לרישא יפה לכסות כיון דמיפרכא מעצמה לסיפא דא׳ כל שהיוצר צריך לכתשו אין מכסין בו והאי כל כמה דלא מיפרכא צריך לכתשו קרינן ביה ואין מכסין. ושחיקת חרשין כלומר כלי חרש וחרסית עפר לבן ומעורה באבנים דקין ומורסן רע מסובין: